

הפוליטיקאים עולים על העגלה - סימן שדעת הקהל השתנתה

שנבוענות רוח

המבקרים, היתה לי ההרגשה שדיברתי אל הקור שמאחורי.

הדבר פשוט לא נקלט. גרוע מזה: הוא נחשב כשיגעון פרטי שלי, מין סטייה נפשית הזקוקה לטיפול של פסיכולוג. כשעומד על סדרהיום עניין הכלכלה הישראלית — מה פיתאום נא זה ומדבר על עניינים פוליטיים כמו מילחמה ושלום, החזרת שטחים והתנחלות? וכשהגושא הוא ענייני מילחמה ושלום — מה בא זה ומבלבל את המוח בבעיות הכלכלה? היה ברור שאין קשר ואין גשר בין שני תחומים אלה. אפשר לצעוק הידד עד כדי צרידות לכבוד המילחמה, הכיבוש, ההתנחלות, ואפשר להזהיר מפני הידרדרות הכלכלה הישראלית. אבל אסור לערב את הדברים.

משה דיין אמר פעם שיש שני דגלים — דגל ה"ביטחון" (קרי: המילחמה והכיבוש) ודגל הרווחה. הוא רמז שאי אפשר להרים את שני הדגלים בעת ובעונה אחת. אך גם דברים אלה של מי שהיה או האליל התורני של המדינה לא נקלטו.

הכל הפכיתו שאפשר להרים את שני הדגלים גם יחד. כי אנתנו, כידוע, עם מיוחד-במינו, חוקיהפסיקה אינם חלים עלינו, וחוקיהכלכלה לא כל שכן. כך זה היה עד לפני כמה שבועות. לא עוד.

מה שאין השכל עושה, עושה הזמן. ומי שאינו מוכן ללמוד מנסיון הזולת, נאלץ ללמוד מהנסיון המר של עצמו.

זה קורה עכשיו. המציאות מכה בביסונו. סר אולין בארקר, מפקד הכוחות הבריטיים בארץ בימי המרי העברי, אמר בפקודת-יום מפורסמת שאת היהודים צריכים להכות כביסו, כי אין הם מבנינים שפה אחרת. זאת היתה הערה אסטרטגית, כי מבחינה זו אין שום הבדל בין היהודים ולא-היהודים, וזוהי תכונה כלל-אנושית, המעידה דווקא על שפיות-הדעת של בעל-הדעה. וזוהי תכונה סבירה בהחלט.

במשך שנים לא היכתה המציאות בביסונו. גם זה היה אחד הפלאים של ארץ מופלאה זו. רביש-העירי על כך במשך הזמן, אם המצב של כלכלת-המדינה הוא כליכך רע, או מדוע המצב הכלכלי של ארציה-המדינה הוא כליכך טוב?

אבל מאז ימיההתנ"ך אין עוד ניסים בארץ זו. מה שנראה כנס, אינו אלא אשליה. מי שקופץ מהגג של מיגדל-שלום יכול לחשוב, בעברו על פני הקומה ה-20: "נהנה, זהו נס! לא קרה לי שום-דבר! אני בריא ושלום! אני מרגיש מצויין!" אך מי שמסתכל בו מן הצד יודע שזהו נס קצר-מועד. הוא יסתים בהגיע האיש אל הקרקע. המצב המצויין של ארציה-המדינה (או רובס), למרות ההידרדרות-הכלכלית, היא שלבי-מעבר. ההידרדרות היתה מוכרחה להביא להתרסקות.

עכשיו זה קורה. זהו פיתרון התעלומה.

מציאות מכה על פנינו ועל כיסונו. מחיר המילחמה, מחיר ההתנחלות, מחיר האימפריה — כל אלה מוגשים לנו כיום בשטורות לסרעוף.

אין זו עוד תיאוריה של משוגעים-לדבר. אין זו עוד תורה מופשטת. אין זה דבר שקוראים עליו כמאמרים מלומדים בעיתונים.

זה קורה לנו, פשוטו כמשמעו, בחיינו הפרטיים, באן ועכשיו. התמוטטות המטבע של המדינה. האינפלציה השועטת. עליית המחירים. תהום המתרחבת במאזן-התשלומים. הסכנה של פשיטת-דגל לאומית.

ומכאן: אי-יכולת "לגמור את החודש", או אף את חציו. סכנת האבטלה. הורדת רמת-החיים, שהיתה גם קודם לכן נמוכה בהרבה מו של עמיתינו — בכל מיקצועו! — במדינות המתקדמות במערב. הפגיעה בחלשים, בוקנים, בנכים, במוכרי-הגרל.

אינו יודע איך בדיוק זה קרה. אבל לפתע, כמו שנולד האסימון במכשיר-טלפון ציבורי בהודו, הקשר, תסס הציבור שיש קשר בין מילחמה והתנחלות ובין הכסף שבכיסו. ולא רק אנשים מלומדים, פרופסורים וכאלה מן, אלא דווקא אנשים פשוטים, בני השכונות, "מוכרי החמוצים" האגרתי בשוק מחנה-היהודים.

וככל שחמיר המשבר, כן ייטיב האיש להבין את העניין. הוא יכול להמשיך ולדברוק בליכוד ולתעב את המערך. אך הוא מתחיל למואס במילחמה, בהתנחלות, בקבירת סרי-עמלו בארדמה זרה.

הז ראשיתו של תהליך. אמנם, המשכו אינו בטוח. הוא יכול להשתנות. בגבור המצוקה, היא יכולה לשמש כיצה ליתושם, המפיצים את קדחת הפאשיזם. כל מיני פיררים עומדים בפניה וממתנים, כמו ציפורי-מוות ליד אום גוסס.

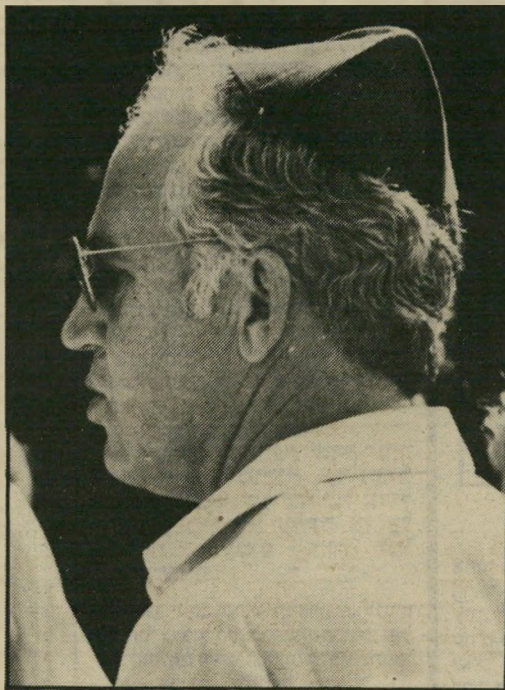
אבל זה יכול להתפתח בתהליך גדול של התפכחות, של הבראה לאומית, של שיבה אל המציאות אחר שברון ארץ-ארץ. הלוואי.

ובינתיים מסתובבות שבשבות-הרוח. הביטו בהן!

שהיתה אך אתמול נחלתם של קומין ויצאירדוסן, הפכה עתה רעת הרוב.

וא מן הדין לגבי ההתנחלויות בשטחים הכבושים. היו תמיד מי שהתנגדו להתנחלויות אלה, הן מטעמים מוסריים, הן מפני שראו בהן מוקשים בררר לשלום. אך הם ידעו כי הם מייצגים ריעה בלתי-רפופולרית. גרוע מזה: היתה להם ההרגשה כי המתנה הקטן שלהם הולך ומצטמק, וכי גם רבים מן המסתייגים נכעו בהדרגה לרעת הרוב.

הנה קורה משהו מוזר. סיקרי רעת-הקהל מורים כי מיספר המתנגדים להתנחלות גובר בהתמדה, והוא עולה עתה בהרבה על מיספר המחייבים. המפגינים נגד ההתנחלות שוב אינם מרגישים כי שינאת-הרבים מלווה אותם בדרכס, אלא להפוך.

גד יעקובי: אחרי ההרוג ה-563

פוליטיקאים, שתמכו בהתנחלות, או שעטפו את עצמם בשתיקה סמיכה, יוצאים לפתע בדבר-ביקורת קשה עליה. השבשבת הסתובבה. הרוח השתנתה.

מה גרם לכך? האם יש מכנה משותף להתנגרות למילחמת-הלבנון ולהתנגרות להתנחלות? בודדאי שיש. מכנה משותף. מונה משותף. כסף.

לפתע, כאילו כדלילה, תפס הציבור מהו מחיר המילחמה, מהו מחיר ההתנחלות. לכאורה נראה שזהו דבר פשוט. מה השתנה האם לא היה תמיד ברור שהמילחמה עולה כסף, שכל כביש וכל בית בשטחים הכבושים עולים בממוץ התשובה יכולה להפתיע: **בהחלט לא!**

במשך עשרות בשנים, מאז קום המדינה ועד לימינו אלה, היתה זאת אחת התעלומות המיסטריות ביותר בישראל: מדוע מסרב הציבור להבין דבר שצריך היה להיות ברור לכל ילד מדוע הוא מתקשה לתפוס שאם מוציאים כסף על מילחמה, יהיה פחות כסף לשלום; שאם מוציאים יותר כסף בשטחים הכבושים, יהיה פחות כסף לשימושי בנבולות ישראל עצמה? **אבל זהו עובדה.**

אני עצמי נאמתי בכנסת כמה מאות נאומים על נושא זה. כמעט לא דיברתי על המילחמה ו/או ההתנחלות, מבלי להזכיר את מחירן, ולא דיברתי על המצב הכלכלי, מבלי להזכיר את מחיר המילחמה/ההתנחלות. באחרית-היום, בהביטי בחברי-הכנסת ואחרי כל נאום כזה, בהביטי שלהם ובאורחים, ביציע באלם, בעיתונאים ביציע שלהם ובאורחים, ביציע

משל הקלאסי ניתן עליידי אלטלינה, אוניית-הנשק של אצ"ל.

היא נשאה על סיפונה כ-900 איש, כאשר הפליגה לארץ. ריוד כן-גוריון הפעיל את "התותח הקדוש", והסביע אותה מול חוף תל-אביב.

כשהליכוד עלה לשלטון, כעבור 29 שנים, החלו פיתאום מבצבים יותר ויותר אנשים, שזיהו את עצמם כמי שהיו באותה עת על סיפון האונייה. תחילה היו אלפים, אחר-כך רבבות. **האוניה כאילו תפחה והלכה, עד שלבשה ממדים של נרשאת-מטוסים. שאם לא כן, איך היה בה מקום לכל אלה?**

עכשיו החל התהליך ההפוך. יותר ויותר אנשים יורדים בריעבר מן האונייה. האלפים שוב מצטמקים למאות, ואם ימשך התהליך יהיו לעשרות. כסוף יתברר כי אלטלינה לא היתה אלא ספינת-דיג קטנה, ובה תריסר הנאמנים האחרונים של "המישפחה הלוחמת". **הכל משתנה. גם העבר. בעיקר העבר.**

עכשיו זה קורה גם למילחמת-הלבנון. כאשר פרצה, התאחד העם בשימחה ובצהלה מאחורי גיבוריו, "אריק" ו"רפול". התותחים רעמו, והמוותות שתקו. לא כן העסקנים, העיתונאים, כל מי שהיו לו יד ופה. הם צעקו הידר.

עכשיו הסתבר שהיתה זאת טעות אופטית. מה שראינו בטלוויזיה, מה ששמענו ברדיו, מה שקראנו בעיתונים לא היה ולא נברא, אלא משל היה.

הכל היו, בעצם, נגד המילחמה. מסתבר שהארץ היתה מלאה מקצה עד קצה במתנגדי המילחמה. תחילה סיפרו שהתנגרו לעלייה על ביירות. אחר-כך הסתבר להם שהתנגרו להתקמות מעבר ל-45, או 40, או 35 קילומטרים.

עכשיו מסתבר, בריעבר, שכולם-כולם היו נגד המילחמה מן הקילומטר הראשון ממש.

דיעקובי, למשל. שמעתי אותו בטלוויזיה, ולא האמנתי למישמע אוזניי. בתוכנית מוקד הכריז כפה מלא שהיה נגד המילחמה, מן הרגע הראשון, מן הקילומטר הראשון.

ואני עומד ומשתאה. איך לא שמתי לב לכך? איך היה נרמה לי או שאנתנו כסרה-כל חבורה קטנה ובודדה של עוכרי-ישראל ובוגרים, שקמנו ביום הראשון והכרזנו על התנגרותנו למילחמה זו?

האם כלי-התיקשורת שיקרו לנו הם סיפרו לנו, ביום השלישי של המילחמה, שכל חבריה-הכנסת הצביעו בעד המילחמה, אנשי הליכוד והמערך גם יחד, ורק ארבעת אנשי-ה"ק" הצביעו נגד. הם סיפרו שכל אנשי מפלגת-העבודה, מלבד אחד, הצביעו בעד המילחמה. גם גד יעקובי.

הנה תעלומה: האיש היה נגד המילחמה מן היום הראשון, אך הצביע בעדה ביום השלישי. מוזר.

ב יוסי שריד מודיע שהיה נגד המילחמה, ושהשמיע את קולו נגדה עוד ביום הראשון.

יוסי שריד לא הצביע בעד המילחמה, כמו יעקובי. אך הוא לא הצביע נגדה. הוא אף לא נמנע מהצבעה. יחד עם תישעה "יונים" אחרות מן המערך הוא "לא השתתף בהצבעה", אף שנכחו באולם. אי-השתתפות רישית (כצבעה), בנסיבות כאלה, היא פחות מהימנעות רישית (כצבעה מרים את ידו, ונרשם בפרוטוקול שנמנעת), ובוודאי אין לה שום דמיון להצבעה נגד.

באותו רגע גורלי, היתה להצבעה חשיבות עליונה. אילו היתה סיעת-המערך מצביעה נגד המילחמה, או אף נמנעת, לא היתה המילחמה פורצת כלל.

שום מנהיג, גם לא מנחם בגין, היה מנע לשלוח את צה"ל למערכה כזאת בלי רוב מבריע בבנסת. אין סותחים במילחמה ברוב של שלושה-ארבעה קולות. המערך, וכל מי שהצביע בעד המילחמה באותה הצבעה היסטורית, וגם כל מי שלא הרים את ידו כאומץ-לב והצביע נגד — כולם שותפים לאחריות למילחמה, למות 560 צעירים ישראליים ואלפים בלתי-ספורים של לבנונים ופלסטינים.

ה שייך לעבר. ברגע זה מעניין אותנו ההווה. השאלה האקטואלית אינה מדוע הצביע יעקובי בעד המילחמה, ומדוע "לא השתתף" שריד בהצבעה, אלא מדוע מכריזים כיום ראשי-המערך שהם היו נגד המילחמה למן הרגע הראשון.

הם לא היו מעלים על דעתם לומר זאת, לולא השתנה משהו מהותי מאוד בדעת-הקהל. הפוליטיקאי המצוי הוא שבשכתידות. הוא מסתובב יחד עם הרוח הנושבת בציבור — בציבור כולו או בחלקו. אם צדוקיה-הידד של אתמול עולים עכשיו לרכבת ההתנגרות למילחמה — משמע שהתנגרות זו,